

דבאורייתא, לאסתפל לא באורייתא (נ"א בהכמתא) אתייהיבו. (שמות כ) כפד את אביך ואת אמך (משלי ג) כפד את יי' מהונך. וכלהו לאתפללא בהו מלה אחרא. אוף הכא, את הקולת, לאסגאה ההוא קלא אחרא לתפא, דכניש לון לגביה, מה דנפיק מנייהו, דביה חמאן ומסתפלן בהכמתא עלאה כל גנזין עלאין, וכל רזין טמירין וסתימין, מה דלא אתגלייא לדרין בתראין, דאתו בתריהון, ולא לדרין דיייתון לעלמין, עד זמנא דיייתי מלפא משיחא. דכתיב, (ישעיה נב) כי עין בעין יראו בשוב יי' ציון.

שְהַרֵי הָאֲתִים שְבַתוֹרָה נִתְּנוּ כְּדִי לְהַסְתַּכֵּל בְּתוֹרָה (בַּחֲכֻמָּה). כפד את אביך ואת אמך. (משלי ג) כפד את ה' מהונך. וכלם להכליל בהם דבר אחר. אף כאן את הקולת - לרבות אותו קול אחר למטה, שפונס אותם אליו מה שיוצא מהם, שבו רואים ומסתכלים בהכמה עליונה כל הגנזים העליונים וכל הסודות הטמירים ונסתרים, מה שלא התגלה לדורות אחרונים שבאו אחריהם ולא לדורות שיבאו לעולמים עד הזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון.

וְאֵת הַלְּפִידִם, בְּקַדְמֵיתָא בְּרָקִים, וְהַשְׁתָּא לְפִידִים. כְּלָא חַד. אָבַל מְדַאֲתַתְּקֵנוּ בְּתַקוּנוּי לְאַתְחַזְזָא, אַתְקֵרוֹן הַכִּי.

וְאֵת הַלְּפִידִם - בְּתַחֲלָה בְּרָקִים, וְעַכְשָׁו לְפִידִים. הַכֵּל אַחַד. אָבַל מְשִׁהֲתַתְּקֵנוּ בְּתַקוּנוּי לְהַרְאוֹת, נִקְרְאוּ כֵּן. וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר - שְׁנָה רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב (תְּהִלִּים סב) אַחַת דְּבַר אֱלֹהִים שְׁתִּים זֹו שְׁמַעְתִּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲנֹכִי, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ.

וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר. תְּאֵנִי רַבִּי יִצְחָק, כְּתִיב (תְּהִלִּים סב) אַחַת דְּבַר אֱלֹהִים שְׁתִּים זֹו שְׁמַעְתִּי, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, אֲנֹכִי, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קוֹל בְּשׁוֹפָר הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת! לְמָה הַשֹּׁפָר? אֵלָּא אוֹתוֹ קוֹל שְׁנִקְרָא שׁוֹפָר, שְׁכְּתוּב (וַיִּקְרָא בַּח) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבַעִי בְּעֶשְׂרֵי לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. בְּזֶה נִבְרָא (נִקְרָא) שׁוֹפָר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קוֹל בְּשׁוֹפָר מִיבְעִי לִיָּה. הַשֹּׁפָר לְמָה. אֵלָּא, הַהוּא קוֹל דְּאִקְרִי שׁוֹפָר. דְּכְתִיב, (וַיִּקְרָא כח) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבַעִי בְּעֶשְׂרֵי לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, בְּדָא אַתְבְּרִי (אַתְבְּרִי) שׁוֹפָר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַה שׁוֹפָר מוֹצִיא קוֹל, אֵשׁ רוּחַ וּמִים (דִּין חֶסֶד וְרַחֲמִים), אִף כָּאֵן הַכֵּל נִכְלָל בְּזֶה, וּמִזֶּה יוֹצֵאִים הַקּוֹלוֹת הָאַחֲרִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַה שׁוֹפָר, אִפִּיק קְלָא, אִשָּׁא וְרוּחָא וּמִיָּא, אוֹף הַכָּא, כְּלָא אַתְפְּלִיל בְּהַאי, וּמְדָא נְפַקִּין קְלִין אַתְרֵינִין.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, קוֹל דְּנִפִּיק מִשׁוֹפָר, דְּמִשְׁמַע דְּשׁוֹפָר חַד, וְקוֹל נְפִיק מִגִּיָּה, וְשׁוֹפָר בְּקִיּוּמִיהָ שְׁכִיחַ, וּבְגִינֵי כֵּן כְּתִיב, קוֹל הַשֹּׁפָר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַה שׁוֹפָר, אִפִּיק קְלָא, אִשָּׁא וְרוּחָא וּמִיָּא, אוֹף הַכָּא, כְּלָא אַתְפְּלִיל בְּהַאי, וּמְדָא נְפַקִּין קְלִין אַתְרֵינִין.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, קוֹל שְׁיוּצָא מִשׁוֹפָר, שְׁמִשְׁמַע שׁוֹפָר אַחַד, וְקוֹל יוֹצָא מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹפָר בְּקִיּוּמוֹ מְצוּי, וּמִשׁוּם כֵּן כְּתוּב קוֹל הַשֹּׁפָר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר כֵּן, קוֹל הַשֹּׁפָר - הַשֹּׁפָר כְּתוּב חֶסֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּנִיאל ו) שְׁפָר קָדָם דְּרִיּוּשׁ. (שם) מְלִפִּי יִשְׁפָר עֲלֶיךָ. (שם א) שְׁפָר קָדָם לְהַחְוִיָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר הַכִּי, קוֹל הַשֹּׁפָר, הַשֹּׁפָר כְּתִיב חֶסֶר, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (דְּנִיאל ו) שְׁפָר קָדָם דְּרִיּוּשׁ. מְלִפִּי יִשְׁפָר עֲלֶיךָ. (דְּנִיאל ג) שְׁפָר קָדָם לְהַחְוִיָּא.

רבי שמעון אמר, קול השפּר, אתרא דקלא נפיק מגיה, אקרי שופר. תו אמר רבי שמעון, תא חזי, קול השופר: אתרא דקלא, היינו דכתיב, (דברים ח) כי על כל מוצא פי יי' יחיה האדם. מאי מוצא פי יי'. דא קול (ס"א) דנפיק משופר והאי קול) השופר, הוא רב מפל שאר קלי תתאי, ותקיפא מפלהו, דכתיב וקול שפר חזק מאד, ועל כל שאר קלין לא אתמר חזק מאד. (ג"א אמר רבי שמעון) בהאי קול השופר תליא כלא, ודא הוא דאקרי קול גדול, דכתיב קול גדול ולא יסף. ואקרי (מלכים א יט) קול דממה דקה, נהירו דבוציני, דהוא זף ודקיק, וזכין ונהיר לכלא.

דממה, מהו דממה. אמר רבי שמעון, דבעי בר נש למשתוקא מגיה, ולמחסם פומיה. כמה דאת אמר, (תהלים ט) אמרתי אשמרה דרכי משונה בלשוני אשמרה לפי מחסום. דממה איהי שתוקא דלא אשתמע לבר. וירא העם וינעו ויעמדו מרחק, דחמו מה דחמו. וינעו כמה דאת אמר (ישעיה ו) וינעו אמות הספים מקול הקורא.

תאנא, מה כתיב ביה ביחזקאל, פד חמא גבורן נימוסי קדשא בריה הוא, דכתיב, (יחזקאל א) וארא והנה רוח סערה באה וגו', רוח סערה אמאי. אמר רבי יוסי, לתברא ארבע מלכוון. אמר רבי יהודה, תנינא, רוחא רבה, דאתער בנימוסי גבורה דלעילא באה מן הצפון. מצפון לא כתיב אלא מן הצפון ההוא דאשתמודע לעילא, ההוא דטמיר וגניז לעילא.

ענן גדול ואש מתלקחת, דהוה אחיד ביה, (ס"א) ולא אחיד, אחיד בסטרוי וכו'), ולא הוה אחיד בסטרוי לאתערא דינא, דתנינן, תלת זמנין ביומא,

רבי שמעון אמר, קול השפּר - מקום שקול יוצא ממנו נקרא שופר. עוד אמר רבי שמעון, בא וראה, קול השפּר - מקום של קול, הינו שכתוב (דברים ח) כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. מה זה מוצא פי ה' ? זה קול (ס"ר שיוצא משופר, וזה קול) השופר, הוא גדול מפל שאר הקולות התחתונים וחזק מכלם, שכתוב וקל שפר חזק מאד, ועל כל שאר הקולות לא נאמר חזק מאד. (אמר רבי שמעון) בקול השופר הזה הכל תלוי, וזהו שנקרא קול גדול, שכתוב קול גדול ולא יסף. ונקרא קול דממה דקה, אור המנורות, שהוא זף ודקיק ומזכך ומאיר לכל.

דממה, מה זה דממה ? אמר רבי שמעון, שצריך אדם לשתק ממנו ולחסם את פיו, כמו שנאמר (תהלים ט) אמרתי אשמרה דרכי משונה בלשוני אשמרה לפי מחסום. דממה היא שתיקה שלא נשמעת החוצה. וירא העם וינעו ויעמדו מרחק, שראו מה שראו. וינעו, כמו שנאמר (ישעיה ו) וינעו אמות הספים מקול הקורא.

שנינו, מה כתוב ביחזקאל כשראה גבורות הנהגות הקדוש ברוך הוא, שכתוב (יחזקאל א) וארא והנה רוח סערה באה וגו'. למה רוח סערה ? אמר רבי יוסי, כדי לשבר ארבע מלכיות. אמר רבי יהודה, שנינו, רוח גדולה שמתעוררת בהנהגות הגבורה שלמעלה באה מן הצפון. לא כתוב מצפון אלא מן הצפון, מן אותו הצפון, אותו שנודע למעלה, אותו שטמיר וגנוז למעלה.

ענן גדול ואש מתלקחת, שהיה אחוז בו (ולא אחוזו, אחוז בצדו) ולא היה אחוז בצדו לעורר הדין, ששנינו, שלש פעמים ביום יונק

יִנְקָא הֵהוּא דִּינָא קִשְׂיָא, בְּקִרְדִּיטֵי גְלִיפִין
מִסְטָרָא דְגְבוּרָה, הָדָא הוּא דְכְתִיב וְאֵשׁ
מִתְלַקַּחַת. בְּגִין לְאַתְעָרָא בְעֵלְמָא.

וְמָה מְבַסֵּם לִיה, הֵהוּא דְכְתִיב בִּיה וְנָגַהּ לוֹ
סְבִיב. דִּהֵהוּא זִיְהֵרָא דְאַסְחָר לִיה מְכַל
סְטְרוֹי, מְבַסֵּם לִיה, וּמִתְקִין לִיה, בְּגִין דְלֹא
לְהוּי דִּינָא קִשְׂיָא, וְיִיכְלוּן בְּנֵי נֶשֶׁא לְמִסְבְּלִיה.
וּמַתּוּכָה כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל, (יחזקאל א) תֵּאנָא,
וּמַתּוּכָה: וּמַגְוִיָּה. כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל,
מֵאֵי חֲשֵׁמֶל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֵיּוֹת אֲשָׁא
מְמַלְלָא.

תֵּאנָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֲשֵׁמֶל: מַה דְהָוָה לְבָא
לְאֲשָׁא, דְכְתִיב מִתּוֹף הָאֵשׁ כְּעֵין
הַחֲשֵׁמֶל. וְלֹא הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹף הָאֵשׁ, מִגּוֹ אֲשָׁא
דְאִיְהִי לְגוֹ בְּאֲשָׁא. כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל דְאִיְהִי בְתַר
אַרְבַּע דְרָגִין, דְכְתִיב, רוּחַ סְעָרָה, עֲנַן גְּדוֹל,
וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, וְנָגַהּ לוֹ (דף פ"ב ע"א) סְבִיב.
וּמַתּוּכָה כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹף הָאֵשׁ, הֵהוּא
דְכְתִיב בִּיה וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת.

תֵּנִיָּא רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, חָמוּ
יִשְׂרָאֵל הֶכָא, מַה דְלֹא חָמָא יְחִזְקֵאל בֶּן
בוּזִי, וְכִלְהוּ אֲתִדְבְּקוּ בְּחַכְמָתָא עֲלֵאָה יִקְרָא.
חֲמִשָּׁה דְרָגִין דְקִלִּין, חָמוּ יִשְׂרָאֵל בְּטוֹרָא
דְסִינֵי. וּבְחֲמִשָּׁה דְרָגִין אֵלִין אֲתִיְהִיבַת
אוּרִיִּיתָא. דְרָגָא חֲמִישָׁאָה הוּא, דְכְתִיב קוֹל
הַשֹּׁפָר. יְחִזְקֵאל לְקַבְּלִיהוּן חָמָא חֲמִשָּׁה דְרָגִין
דְאִינוּן לְבַר מֵאֵלִין, דְאִינוּן רוּחַ סְעָרָה, עֲנַן
גְּדוֹל, וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, וְנָגַהּ לוֹ סְבִיב, כְּעֵין
הַחֲשֵׁמֶל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בִּישְׂרָאֵל פְּתִיב, (דברים ה) פְּנִים
בְּפָנִים דְּפָר יְיָ וְגוֹ'. בִּישְׂרָאֵל פְּתִיב,
כְּעֵין, וּדְמוּת, כְּמֵאן דְחָמֵי בְתַר כּוֹתְלִין
סְגִיאִין, כְּמֵאן דְחָמֵי בַר נֶשׁ כְּתַר כּוֹתְלָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה דְחָמוּ

אותו דין הקשה במקמים חקוקים
מצד הגבורה. זהו שכתוב ואש
מתלקחת, כדי לעורר בעולם.
ומה מבסם אותו? אותו שכתוב
בו ונגה לו סביב. שאותו זהר
שמקיף אותו מכל צדדיו מבסם
אותו ומתקן אותו כדי שלא יהיה
דין קשה ויוכלו בני אדם לסבל
אותו.

ומתוכה כעין החשמל. שנינו,
ומתוכה - ומתוכה. כעין החשמל
- מה זה חשמל? אמר רבי יהודה,
חיות אש מדברות.

שנינו, אמר רבי יוסי, חשמל -
מה שהיה לב לאש, שכתוב מתוף
האש כעין החשמל. ולא החשמל
מתוף האש, מתוף אש שהיא
לתוף אש. כעין החשמל, שהיא
אחר ארבע דרגות, שכתוב רוח
סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת,
ונגה לו סביב. ומתוכה כעין
החשמל מתוף האש, אותו
שכתוב בו ואש מתלקחת.

שנינו, רבי יוסי בר רבי יהודה
אמר, ראו ישראל כאן מה שלא
ראה יחזקאל בן בוזי, וכלם
נדבקו בחכמה עליונה נכבדה.
חמש דרגות של קולות ראו
ישראל בהר סיני, ובחמש
הדרגות הללו נתנה תורה. דרגה
חמישית הוא, שכתוב קול
השפר. כנגדם ראה יחזקאל חמש
דרגות שהן חוץ לאלה, שהם:
רוח סערה, ענן גדול, ואש
מתלקחת, ונגה לו סביב, כעין
החשמל.

אמר רבי אלעזר, בישראל כתוב
(דברים ה) פנים בפנים דפר ה' וגו'.
ביחזקאל כתוב כעין, ודמות, כמי
שרואה אחר כתלים רבים, כמי
שרואה אדם אחר כתל. אמר רבי
יהודה, מה שראו ישראל - לא

אמר רבי יהודה, מה דחמו

ישראל, לא חמא נביאה אתרא, פל שפן מה
דחמא משה, דלא חמא נביאה אתרא. (ס"א כל
שפן בר נש אתרא) זפאה חולקיה, דכתיב ביה, (שמות
לד) ויהי שם עם יי' ולא בחיזו אתרא, כמה
דכתיב, (במדבר יב) ומראה ולא בחידות.

אמר רבי יוסי, תא חזי, פתיב, (יחזקאל א) (ב' א')
היה היה דבר יי', נבואה לשעתא היתה.
ר' יהודה אומר, לקיומא הוא דאתא,
דאצטריף למהוי בגיגיהון דישראל,
לאשתמודעא דהא לא שביק לון קדשא ברין
הוא, ובכל אתר דמתפזרין ישראל בגלותא,
עמהון הוא שריא.

אמר רבי אלעזר, היה היה: דחמא ולא חמא,
דקאים באינון מלין, ולא קאים. הדא
הוא דכתיב וארא פעין חשמל, ולא חשמל
אבל ישראל, מה כתיב בהו, וכל העם ראים
את הקולת, כל חד וחד וחד חמא, בדקא חזי ליה.
דתנא, כל חד וחד הוו קיימין שורין שורין,
תחומין תחומין, וכדקא אתחזי להו, חמו כל
חד וחד.

השלמה מהחשממות (סימן א)

וכל העם ראים את הקולת ואת הלפידם. (שמות
כ) וכי רואים את הקולות אלא וכל העם
רואים את הקולות, אותן קולות שנאמר (תהילים
כ"ט) קול יי' על המים אל הכבוד הרעים. קול
יי' בפח. ואומר (ישעיה י) בכח ידי עשיתי. ואומר
(ישעיה מח) אף ידי יסדה ארץ. (תהלים כ"ט) קול ה'
בהדר. ואומר (תהלים קי"א) הוד והדר פעלו
וצדקתו. (תהלים כ"ט) קול יי' שבר ארזים, זה קשת
שמשפרת עצי ארזים ועצי ברושים. (תהלים כ"ט)
קול יי' חצב להבות אש, זה שעושה שלום בין
האש ובין המים, שחוצב פח האש ומונע אותו מללחף המים גם מונע

ראה נביא אחר. פל שפן מה
שראה משה שלא ראה נביא אחר
(כל שפן אדם אחר). אשרי חלקו,
שפתוב בו (שמות לד) ויהי שם עם
ה', ולא במראה אחר, כפתוב
(במדבר לד) ומראה ולא בחידות.

אמר רבי יוסי, בא וראה, כתוב
היה היה דבר ה'. נבואה לשעתא
היתה. רבי יהודה אומר, לקיום
הוא בא, שהצטרף להיות בשביל
ישראל, להודיע שהרי לא עזב
אותם הקדוש ברוך הוא, ובכל
מקום שישראל מתפזרים בגלות,
הוא שרוי עמם.

אמר רבי אלעזר, היה היה -
שראה ולא ראה, שעומד באותם
דברים ולא עומד. זהו שפתוב
וארא פעין חשמל, ולא חשמל.
אבל ישראל מה פתוב בהם? וכל
העם ראים את הקולת. כל אחד
ואחד ראה פראוי לו.

ששנינו, כל אחד ואחד היו
עומדים שורות שורות, תחומים
תחומים, וכמו שראוי להם ראו
כל אחד ואחד.

השלמה מהחשממות (סימן א)

וכל העם ראים את הקולת
ואת הלפידם. וכי רואים את
הקולות? אלא וכל העם ראים את
הקולת, אותם קולות שנאמר
(תהילים כט) קול יי' על המים אל
הכבוד הרעים. קול יי' בפח.
ואומר (ישעיה י) בכח ידי עשיתי.
ואומר (שם מח) אף ידי יסדה ארץ.
(תהלים כט) קול ה' בהדר. ואומר (שם
קי"א) הוד והדר פעלו וצדקתו. (שם
כט) קול יי' שבר ארזים, זה קשת
שמשפרת עצי ארזים ועצי
ברושים. (שם) קול יי' חצב להבות
אש, זה שעושה שלום בין האש

גם מונע